

УЛОГА НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У УСЛОВИМА ИНФОРМАТИЗАЦИЈЕ

Драгана Ј. ЦИЦОВИЋ САРАЈЛИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Факултет уметности
Одсек музичке уметности
Косовска Митровица (Србија)

Анђелка М. КОВАЧ²

Универзитет Ђуконс у Сремској Каменици
Учитељски факултет
Сремска Каменица (Србија)

Естер Ф. МИЛЕНТИЈЕВИЋ³

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Факултет уметности
Одсек ликовних уметности
Косовска Митровица (Србија)

¹ dragana.sarajlic@art.pr.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-8955-8718>

² andjakovac@yahoo.com; <https://orcid.org/0009-0006-0752-3340>

³ ester.milentijevic@art.pr.ac.rs; <https://orcid.org/0009-0006-0752-3340>

Примљен: 13. 11. 2024.

Прихваћен: 10. 3. 2025.

УЛОГА НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У УСЛОВИМА ИНФОРМАТИЗАЦИЈЕ

Кључне речи:
информатизација;
настава музичке
културе;
друштвеност;
ученици.

Сажетак. У раду се, примјеном аналитичке методе, разматра улога наставе музичке културе у условима информатизације. У савременом друштву, које карактерише дигитализација и убрзан научно-технолошки развој, информатизација образовања се намеће као неминовност. Истраживања указују на позитивне, али и на негативне ефекте коришћења савремене технологије и њених ресурса у настави и слободном времену ученика. Све више се уочава појава прекомјерног коришћења компјутера, мобилних телефона и таблета, при чему млади занемарују друштвени живот и важност физичке активности. Поред тога, у потрази за информацијама, ученици се на интернету сусрећу са неповјереним подацима и садржајима који су непримјерени њиховом узрасту. Зависност од друштвених мрежа и интернета и све израженија појава отуђености међу младима постају евидентан друштвени проблем. Циљ рада је да се утврди на који начин настава музичке културе може допринјети правилном друштвеном васпитању ученика у условима информатизације. Наиме, бројни су садржаји и активности у настави музичке културе који доприносе остваривању овог васпитног подручја – пјевање, извођење музичких игара, слушање музике и свирање на дјечјим музичким инструментима. Правилно искоришћени, музички садржаји и активности које се углавном изводе колективно представљају значајну педагошку могућност за развијање друштвености код ученика, што је вриједност на коју посебно треба обратити пажњу у друштву свеопште дигитализације и информатизације.

Увод

Информатизација представља организационо-технолошки процес рада, заснован на информацијама, информационим системима и информатичкој технологији. Пружајући могућност истраживања, учења и образовања, те задовољство забаве и разоноде, информационо-комуникационе технологије постале су саставни дио живота човјека савременог доба. Информатизација је у савременом образовању један од битнијих услова његове успјешне реализације. Од ученика се очекује да се у процесу стицања знања служи свим расположивим ресурсима, а прије свега информацијом. Цјелокупна друштвена организација у будућности незамислива је без информационих технологија (Nadrljanski, 2006, стр. 262–266). Образовање, настава и учење су процеси који су неминовно условљени техничко-технолошким развојем и напретком друштва. Научници све више истичу да образовање за информатичко друштво има пресудан значај јер је основ нове тријаде: наука–технологија–доходак (Надрљански и Солеша, 2004, стр. 5), од које у великој мјери зависи привредни и свеукупни развој савременог друштва.

Школа се одувijek развијала у складу са датим околностима и захтјевима друштва. Разматрајући утицај савремених техничких и технолошких достигнућа на развој друштва, Арсић и Запорожац (2021, стр. 352) констатују да она имају изузетан значај и улогу у организацији и реализацији васпитнообразовних задатака и наставе, и указују да, „када школа и друге васпитнообразовне институције у којима се реализује наставни процес не би уводиле актуелне техничке и технолошке новине, веома брзо би дошле у ситуацију да заостану за иновацијама којима се одликују друге области људског живота и рада”. Илић (2019, стр. 11) такође сматра да информационо-комуникационе технологије „пружају велике могућности иновирања наставног процеса које образовни систем мора искористити за превазилажење слабости традиционалне наставе. Оне у образовању налазе различите примене: од наставних програма за учење и вежбање, дигиталних база најразличитијих података, преко мултимедијалних презентација, симулација, игара до сложених комуникационих кооперационих окружења.” Поред свега

горенаведеног, увођење информатичке технологије у наставу „омогућава да учење постане лакше, очигледније и брже. Омогућава повећање броја оних који уче, већу разноврсност садржаја и информација које се уче, бољи квалитет наставних информација, промену функције и улоге и наставника и ученика, и бољи квалитет процеса учења и наставе” (Даниловић, 2004, стр. 114). Иако бројни научноистраживачки радови указују на потребу и значај коришћења савремене информатичке технологије у образовном процесу, има и оних који упозоравају на опрез приликом њеног коришћења. Наиме, у потрази за информацијама, ученици се на интернету сусрећу и са непровјереним и нетачним подацима и садржајима који су непримјерени њиховом узрасту. Такође је уочено да млади велики дио слободног времена проводе уз рачунаре, мобилне телефоне и таблете, што се неповољно одражава на њихов друштвени живот и практиковање физичких активности. Услед дуготрајног и прекомјерног коришћења ових уређаја, све чешће се јављају здравствени проблеми попут замора очију, слабе концентрације, главобоље, затегнутости вратних и леђних мишића, болова у ручном зглобу и слично. Осим тога, треба указати и на зависност од друштвених мрежа, социјално повлачење и изолацију младих, те на све израженију отуђеност. Зато је у процес образовања и васпитања неопходно уложити све расположиве педагошке могућности ради превазилажења ових појава.

Музичке активности се у настави углавном изводе колективно, што ученицима пружа осјећај заједништва, развијајући притом код њих емпатију, блискост, повјерење, солидарност и слично. У заједничком музицирању ученици се опуштају, размјењују искуства, лакше комуницирају и боље се упознају. Изводећи покрете уз музику, физички се активирају и релаксирају. У том смислу, у раду се истиче значај наставе музичке културе у друштвеном васпитању, те свеукупном духовном и физичком развоју ученика у условима опште информатизације и дигитализације.

Позитивни и негативни ефекти информатизације

У највећем броју научних и стручних радова афирмативно се говори о коришћењу информационо-комуникационих технологија у процесу образовања младих. Подаци указују на то да се број корисника интернета свакодневно повећава, с тим што међу њима трећину чини популација млађа од 18 година (Кузмановић и др., 2019, стр. 11). Дјеци широм свијета доступни су „паметни” дигитални уређаји, онлајн платформе и апликације, које углавном прихватају са задовољством и великим интересовањем. Према *Конвенцији о њравима деиетета*, дјеца имају право на образовање, које подразумева и развој вјештина дигиталне писмености, члан 28, тачка 3 (*Konvencija o pravima deteta*, 1989, стр. 24–25). Битно је истаћи да дигитална технологија

пружа ученицима бројне сазнајне могућности уколико посједују одговарајуће дигиталне вјештине. Заправо, један од предуслова за коришћење дигиталне технологије у васпитнообразовном процесу јесте информатичко описмењавање наставника и ученика (Plić, 2020, стр. 224). Неке од предности које пружа дигитална технологија су: учење (у формалном и неформалном контексту) и стицање компетенција за успјешно функционисање у дигиталном добу (дигитална, језичка, математичка и научна писменост, вјештине рјешавања проблема, критичког мишљења, тимског рада, учење страних језика); бесплатан приступ и коришћење квалитетних образовних ресурса, програма, апликација, платформи различите намјене; виртуелне посјете музејима, библиотекама; проналажење занимљивих и корисних информација; креирање различитих садржаја у дигиталном формату и размјена са другима, објављивање на властитим дигиталним медијима; рад на себи, развијање талената, лично (умјетничко) изражавање; комуникација и сарадња са вршњацима и одраслима који су физички удаљени; забава и игра; куповина преко интернета уз помоћ одраслих итд. (Кузмановић и др., 2019). Информатизација неиздјежно мијења свакодневни живот и навике људи. Она неутралише границе између глобалног и локалног, омогућава нове начине комуникације и интеракције међу људима, олакшава обављање бројних потреба и обавеза посредством интернета и слично.

Међутим, поред позитивних, све чешће се говори и о негативним ефектима информатизације, прије свега у вези са коришћењем интернета, гдје се указује на појаву отуђености⁴ међу људима и зависности од интернета, као и о његовој злоупотреби (Васиљевић, 2011; Anonim, 2016; Anonim, 2018). Социолози и психолози скрећу пажњу на чињеницу да велики број људи проводи значајно вријеме у међусобној комуникацији посредством интернета, у *сајбер простору*, при чему запостављају комуникацију са људима из непосредног окружења и све мање времена проводе у кругу породице и пријатеља. Друштвени живот се своди на најмању могућу мјеру, а традиционални облици забаве и разоноде, и уживања у различитим колективним играма и спортовима све више постају занемарене активности. Све то неумитно води друштвеној изолацији и атомизацији. Запажајући да силовити темпо ширења интернета представља пријетњу свакодневним облицима интеракције међу људима, Гиденс забринуто поставља низ питања: „Da li će internet izvršiti radikalnu transformaciju društva u fragmentirana, bezlična

⁴ У *Pedagoškoj enciklopediji* (Potkonjak i Šimlaša, 1989, други део) отуђеност се дефинише као процес у коме долази до прекида односа двају или више субјеката или субјекта и објекта његовог дјеловања. Проблематика отуђења заступљена је и у Хегеловој филозофији. По његовом мишљењу, човјек не овладава свијетом, већ свијет све више овладава њиме и то прије свега посредством технике. У том смислу „čovjek postaje sve suvišniji, a izvesna slepa ovisnost o tehnici postaje činilac koji ga sve odlučnije determiniše” (Lukić i Pečuljić, 1982, стр. 434).

carstva u kojima se ljudi retko usuđuju da napuste svoj dom gubeći sposobnost za komunikaciju? Da li ćemo izgubiti svoj identitet u kiber prostoru? Da li će kompjuterizovana tehnologija početi da dominira nama umesto da bude obratno? Da li će se ljudi povući u svoj antisocijalni elektronski svet?” (Gidens, 2007, стр. 476). Нажалост, све су бројније посљедице отуђености међу људима као што су расизам, ксенофобија, дискриминација, нетолеранција и слично.

Поред отуђености, проблем савременог друштва представља и зависност од интернета. Овдје су посебно на удару дјеца која проводе много времена уз компјутерске игрице, без контроле. Разматрајући проблем зависности од интернета и видео-игара, Лажетић и Младеновић (2014, стр. 142–144) упозоравају на негативне ефекте који се одражавају на здравственом, породичном, професионалном и социјалном плану. Као *здравствене (психичке и тијелесне)* посљедице наводе: склоност насиљу и агресивности, искривљен осјећај за реалност, социјалну фобију, повећано параноидно размишљање, несаницу, депресију, метаболичке поремећаје и слично. Када су у питању *породични односи*, посљедице зависности од интернета огледају се у одвајању дјеце од породице, а честа појава су свађе, физичко насиље, неизвршавање породичних обавеза, неискреност и манипулисање другим члановима породице, повлачење у себе и друго. У школи су чести изостанци са часова, слаб успјех, проблематично понашање, конфликти са наставницима и другим ђацима и тако даље. Слично је и код одраслих, гдје се *на професионалном плану* уочава пад у квалитету обављеног посла, чешће се дешавају грешке и погрешна предвиђања, неријетко долази до изненадног повлачења пред другим запосленим колегама и друго. *Социјалне посљедице* се, према мишљењу поменутих аутора, читавају кроз постављање неодговарајућих фотографија на интернет, непримјерен дијалог на интернету, узнемиравање, преваре, пријетње, увреде и слично.

Стручњаци упозоравају да велики број дјеце више времена проводи на друштвеним мрежама него са родитељима. Потпуно отуђена, не само ова него и дјеца за коју се чини да су мање подложна „боравку на мрежи”, постају опчињена оним што виде на интернету, што неријетко негативно утиче на формирање њихових вриједносних ставова и погледа. Као један у низу примјера, Продић и Продић (2016, стр. 43) наводе примјер *Rich Kids of Instagram* налога, гдје дјеца богатих родитеља постављају фотографије ултраскупоцјених личних предмета, који су, по њиховом схватању, предуслов за позиционирање у друштву. Такви садржаји неминовно остављају траг у развоју дјетета, а негативни ефекти могу бити нарцизам, депресија, виртуелна емпатија и слично. Поред тога, према мишљењу наведених аутора, друштвене мреже доводе у питање појам пријатељства. Умјесто да проводе заједно вријеме у свакодневном животу помажући се и изграђујући међусобно повјерење и пријатељство, људи се више задовољавају виртуелним контактима који се темеље „на грађењу популарности површним

интеракцијама попут 'лајкова'. Управо због младих који тек у себи стварају систем вредности, потребно је небројено пута понављати да од стотину 'пријатеља' на Фејсбуку, ми заправо немамо пријатеља у оном смислу у коме је право значење овог појма у нашем народу, вери, култури" (Продић и Продић, 2016, стр. 43). Задатак родитеља и наставника јесте да разговарају са најмлађима и укажу им на ризике неумјереног и непримјереног коришћења интернета. Зато је од посебног педагошког значаја развијати код младих позитиван однос према друштвеној заједници, морално вриједан однос према другим људима и високоморалне особине воље и карактера личности. Само у заједници, њеним односима и активностима, поштујући њене норме, вриједности и циљеве, али и тежећи да се оне усавршавају, демократизују и хуманизују, „личност може успешно да се социјализује и оствари као људски вредно биће" (Јовановић, 2005, стр. 63). Интегрисање у друштвену заједницу за човјека је значајно ради сопственог одржања, „али је истовремено и израз његове урођене и исконске потребе" (Рот, 2010, стр. 191). Недовољна повезаност младих са породицом, вршњацима и људима из окружења води настајању и учвршћивању асоцијалних идеја као и не-одговарајућих друштвених схватања.

Музичке активности у функцији развијања друштвености

У настави музичке културе савремене информационе технологије свакако имају значајну улогу. Бројни су интернет ресурси који могу имати примјену у овој настави, а међу њима посебно су корисни Википедија, разни музички едукативни софтвери и Јутјуб, који пружају скоро неограничен извор музичких садржаја за слушање (Павловић и Цицковић Сарајлић, 2016). Развој информационо-комуникационих технологија омогућио је нове начине глобалне дистрибуције музике. Глобализација музике посебно је допринјела ширењу америчких и британских музичких трендова широм свијета, што поједини аутори тумаче као облик „културног империјализма" (Held et al., 1999, стр. 9), упозоравајући да доминација страних музичких продукција може да има лош утицај на пласирање локалних музичких жанрова, што води губљењу националне свести и идентитета. Ипак, нису ријетки ни аутори који указују на то да је глобализација „dvosmerna ulica, te da sve veća popularnost svetske muzike svedoči o činjenici da globalizacija dovodi do difuzije kulture u svim pravcima" (Gidens, 2007, стр. 478). Савремена технологија и њени ресурси, прије свега Јутјуб, омогућили су доступност многих музичких садржаја, самим тим и боље упознавање традиционалних народних пјесама како свога тако и других народа, затим духовних, патриотских пјесама, те националне умјетничке музике, што доприноси његовању и

очувању културног и националног идентитета, а то у ери глобализације и информатизације има велики значај, посебно за бројчано мање народе (Павловић и Цицовић Сарајлић, 2014). Наставници су често у прилици да врше избор разноврсних композиција које су у функцији повезивања музике са градивом различитих предмета и подстицања интересовања и мотивације за њихово усвајање и цјеловито разумијевање. Управо тада Јутјуб може да буде значајно наставно средство, под условом да наставници познају основне критеријуме на основу којих треба вршити избор композиција за слушање (Павловић, 2017). Уколико су мотивисани, ученици такође могу бити учесници у процесу избора одговарајуће композиције са Јутјуба за потребе наставе. Очигледно је да савремене информационе технологије пружају значајне погодности које је потребно осмишљено и оптимално користити у процесу музичког образовања и у слободном времену ученика.

С обзиром на то да истраживања (Gidens, 2007; Lažetić & Mladenović, 2014; Продић и Продић, 2016) све више указују да непримјерено и неумјерено коришћење савремених информационих технологија и њихових ресурса негативно утиче на друштвени живот младих, те да се услед тога све чешће јављају поједини видови асоцијалног понашања – повлачење, отуђеност, самоизолација, асоцијалност и слично – предочићемо на који начин настава музичке културе може допринјети правилном друштвеном развоју и васпитању младих. Под појмом друштвеност подразумјева се склоност појединца да остварује контакт и сарађује са другим појединцима, да учествује у друштвеним процесима и групама, за разлику од склоности да се друштвени контакти избјегавају и да се према друштву и друштвеним групама ствара отпор. Друштвеност је „suštinsko svojstvo čovjeka kao kulturnog i društvenog bića, a drugačiji stavovi u ponašanju mogu se smatrati aberacijama i devijacijama u odnosu na to pravilo i oblicima otuđenja ličnosti” (Lukić i Pečuljić, 1982, стр. 146). У настави музичке културе су бројни садржаји и активности који доприносе развијању друштвености међу ученицима. То су прије свега пјесме, музичке игре, композиције за слушање, односно пјевање, извођење музичких игара, слушање музике и свирање на дјечјим музичким инструментима, што су активности које се углавном изводе колективно.

Колективни рад ученика „представља значајан извор могућности за унапређење живота и рада у школи и њеној средини, као и за остваривање задатака радног васпитања и развијања морално вредних особина и схватања, посебно оних које се односе на осећање колективизма, части, одговорности, пожртвованости, патриотизма и хуманизма” (Јовановић, 2018, стр. 381). За музичке педагоге колективно пјевање, између осталог, представља начин комуникације повољан за развијање социо-емоционалних компетенција ученика (Jeremić et al., 2015). Према истраживањима ауторке Јеремић (2018), ученици који су током једне школске године присуствовали настави музичке културе, коју су применом иновативног методичког приступа извођења

музике пјевањем реализовали професори музике, показали су већу емпатију и бољи однос према другим ученицима; на бољи начин су контролисали своје импULSE и негативне реакције; показивали су повећано присуство позитивних емоционалних реакција; боље су сарађивали са другим ученицима и имали су адекватније реакције на критику. У процесу учења пјесме ученици су имали осмјех и ведрa лица, док су у интеракцији са групом правили компромисе када је требало одредити парове или групе које ће изводити научену пјесму. Запажајући да неки ученици током пјевања имају потребу да се смију оним ученицима који не пјевају добро, ауторка сматра да то може бити показатељ како ниског нивоа емпатије према таквим ученицима тако и недовољно развијених социјалних вјештина. Током експерименталног истраживања које је ова ауторка спровела са групом истраживача, а које је у основи имало пјевање, ученици су развили емпатију према оним ученицима који нису пјевали са лакоћом и на тај начин су побољшали међусобну комуникацију (Јеремић, 2018). С обзиром на то да текстови великог броја пјесама говоре о другарству, солидарности, доброти, патриотизму, љубави према богу и људима, правилно одабране, оне могу да послуже не само за развијање музичких способности ученика већ и за развијање позитивних ставова према заједници, као подстицај за друштвеност и јачање морално вриједних особина. Заједничко пјевање доприноси развијању социјалних компетенција које се односе на разумијевање других личности у групи; развијању осјећаја за усаглашеност са циљевима групе; развијању осјећаја за организацију, тимски рад; комуникацији, пружању подршке другима, развијању осјећаја за толеранцију, демократичност, припадност нацији и цивилизацији (Павловић, 2019a).

Игра је одувijek имала значајну улогу у животу људи. Представљајући увод у сваку врсту заједничког рада и дјелатности, у првим људским заједницама имала је изразито социјално значење. Народне игре представљају израз културног достигнућа једног народа, средство комуникације и изражавања емоција. С обзиром на то да се изводе колективно, оне подстичу на сарадњу и међусобно разумијевање, те јачају осјећај припадности свом народу (Милић, 2012). Као јединствени израз стваралачког надахнућа народа, коло је драгоцјен извор сазнања о његовим карактерним особинама и навикама. Извођење традиционалних игара свога и других народа са којима живимо може да послужи као снажно средство интеркултуралне комуникације, социјализације, међусобног упознавања и повезивања. У народним играма, али и у другим видовима музичких игара (дидактичке музичке игре, музичке драматизације), ученици се релативно брзо прилагођавају једни другима, остварују сарадњу и разумијевање, што олакшава процес социјализације у школским условима. Будући да се изводе колективно, музичке игре на примјерен начин усмјеравају укључивање дјетета у друштво, доприносећи правилном социјалном понашању у групи и спонтано и ненаметљиво дјелу-

јући ослобађајуће на дјечју личност. Захваљујући социјалним контактима, ученици се ослобађају егоцентричности и таштине развијајући се у духу отворености и алтруизма. Музичке игре код ученика развијају разноврсна социјална осјећања попут емпатије, обзирности, поштовања и разумијевања. Као и у другим дјечјим играма, ученици спознају да су им другови потребни ради остваривања заједничких циљева – осмишљавања кореографије, складног заједничког извођења покрета уз музику, заједничког наступа на школској приредби – па се заједништво схвата као неопходност и потреба. Музичке игре свакако омогућавају ученицима да испоје музикалност и индивидуалност али и друге особине које их чине друштвеним бићем (Павловић, 2019б). Музичке игре могу имати значајан утицај и на физички развој ученика. Све присутнија дигитализација у друштву довела је до смањења физичких активности и чак вишечасовног непокретања, што се неминовно неповољно одражава на тјелесни раст, развој и здравље дјеце. У том смислу, од посебног васпитног смисла и значаја је извођење традиционалних игара, које захтјевају правилну поставку тјела и извођење различитих и складних покрета. Игра у колу је прилика за рекреацију и релаксацију, док усредсређеност на учење корака, уз слушање музике и реаговање на њу, повољно утиче на јачање концентрације и других позитивних особина воље и карактера. Заједничко извођење музичких игара код ученика изазива радост, полет, оптимизам, блискост, отвореност, сигурност, заједништво и потискује негативна осјећања и особине као што су отуђеност, неповјерење, песимизам, таштина, егоцентричност и слично.

Слушање музике у настави јесте од посебног значаја у раду са ученицима раног школског узраста, у процесу њиховог прилагођавања школској средини. У том периоду музика је „изванредно средство за опуштање, социјализацију и развијање комуникације која доприноси успостављању равнотеже и осећају сигурности у новој средини” (Матић и Мирковић Радош, 1986, стр. 68). Заједничко слушање музике на часовима музичке културе код ученика развија дух заједништва и свијест о заједничким друштвеним активностима и умјетничким вриједностима. Слушајући музику и дискутујући о њој, они изражавају своје емоције подстакнуте музиком, спонтано говоре о себи и свом емоционалном животу. На тај начин се успоставља комуникација са осталим ученицима, што омогућава боље упознавање и међусобно разумијевање, а то може да послужи као темељ у развијању основних социјалних компетенција. У процесу слушања музике међу ученицима се развија и способност тимског рада, јер учествују у заједничком слушању музичког дјела. То захтјева поштовање одређених правила попут пажљивог слушања у потпуној тишини, поштовања наставника као руководиоца колектива, усмјеравање на рјешавање заједничког задатка и уважавање различитих мишљења које ученици исказују о музици коју су чули. Слушање одговарајућих композиција доприноси развоју личности

у духу заједничких и општељудских хуманистичких вриједности – љубав према породици, отаџбини, заједничкој култури и историји, али и поштовање других народа и њихових културних и других вриједности. Слушање музичких дјела различитог садржаја и карактера код ученика побуђује низ позитивних осјећања као што су: раздраганост, задовољство, усхићење, оптимизам, понос и слично, која доприносе ведрој атмосфери у школском колективу.

Свирање на дјечјим музичким инструментима такође може да допринесе развијању друштвености међу ученицима. Лако савладавање технике свирања на овим инструментима, посебно на ритмичким удараљкама, „без обзира на степен развијености музичких способности, све ученике чини равноправним учесницима разредног музицирања” (Стојановић, 1996, стр. 65). То код ученика ствара осјећај прихваћености, корисности и отворености за сарадњу, јача осјећај за правду и демократичност, доприноси повољној друштвеној и радној атмосфери.

Закључак

У савременом друштву, које изразито карактерише употреба рачунара и телекомуникација, велики број информација у свакодневном животу, убрзан и непрестан технолошки напредак и развој, васпитање и образовање постају моћан фактор развоја целокупног друштва и његовог одржања. Образовање омогућава преношење и даље развијање знања, искустава и хуманистичких вриједности. Информатичко друштво засновано је на знању, па је у њему акценат углавном на образовној дјелатности. Међутим, уколико се у оквиру друштва код сваке индивидуе појединачно не развијају одговарајуће способности (комуникативност, просоцијално понашање, кооперативност, способност за дружење и сарадњу, одговорност, солидарност, алтруизам), онда такво друштво неће моћи да се integriше у свјетске научне, производне, економске и културне токове. Такође, због претјеране употребе компјутера ради (неумјереног) коришћења интернета или играња видео-игара све је израженија отуђеност међу људима и зависност од интернета. У таквим условима неопходно је искористити расположиво педагошко знање и искуство и усмјерити их на развијање позитивних друштвених осјећања заснованих на отворености, искрености, повјерењу, емпатији и сарадњи. Човјек је прије свега социјално биће које се не може формирати изоловано од других, стога треба подстицати младе на сарадњу, блискост и дружење у стварном а не виртуелном свијету, како би се развијали у складу са изворним људским вриједностима и потребама. Настава музичке културе несумњиво доприноси развоју сваког појединца и развијању друштвене и колективне свијести. Музички садржаји и активности као што су пјевање,

извођење музичких игара, слушање музике или свирање на дјечјим музичким инструментима, који се углавном изводе колективно, представљају изузетну педагошку могућност за развијање друштвености код ученика. То је вриједност на коју посебно треба обратити пажњу у условима свеопште дигитализације и информатизације.

Литература

- Арсић, З. и Запорожац, И. (2021). Карактеристични проблеми у примени савремене образовне технологије у настави: могућност њиховог превазилажења. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 51 (4), 351–365. <https://doi.org/10.5937/ZRFFP51-34233>
- Васиљевић, М. (2011). *Без из живота у шарени виртуелни свет*. Преузето 4. фебруара 2024. са: http://arhiva.spc.rs/sr/beg_iz_zhivota_u_shareni_virtuelni_svet.html
- Даниловић, М. (2004). Признавање и развој „образовне технологије” као научне области и наставног предмета. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 36, 106–114. <https://doi.org/10.2298/ZIP10436106D>
- Илић, В. (2019). *Информационо-комуникациона технологија у настави ликовне културе*. Косовска Митровица: Факултет уметности.
- Јеремић, Б. (2018). *Развој вокалних способности ученика применом иновативних методичких приступа у настави музичке културе*. Сомбор: Педагошки факултет.
- Јовановић, Б. (2005). *Школа и васпитање*. Београд: Едука.
- Јовановић, Б. (2018). *Васпитни рад у школи*. Београд: Завод за уџбенике.
- Кузмановић, Д., Златаровић, В., Анђелковић, Н. и Жунић Цицварић, Ј. (2019). *Деца у дигиталном добу. Водич за безбедно и конструктивно коришћење дигиталне технологије и интернет*. Београд: Ужички центар за права детета.
- Матић, Е. и Мирковић Радош, К. (1986). *Музика и предшколско дете*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Милић, И. (2012). Улога народних музичких игара у развијању националног идентитета ученика. У: В. Трифуновић (ур.), *Школа као чинилац развоја националног и културног идентитета и европских вредности* (стр. 345–356). Јагодина: Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Јагодина.
- Надрљански, Ђ. и Солеша, Д. (2004). *Информатика у образовању*. Нови Сад: Учитељски факултет у Сомбору.
- Павловић, Б. (2017). Савремени приступ избору композиција за слушање у настави музичке културе. У: Ж. Миленовић и С. Видосављевић (ур.), *Иновације у васпитању и образовању: дигитализација, иновативни модели и програми* (стр. 541–554). Лепосавић: Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу.
- Павловић, Б. (2019а). Васпитна вредност колективног музичког извођења у основној школи. У: С. Маринковић (ур.), *Наука, настава, учење. Проблеми и перспективе* (стр. 511–524). Ужице: Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Ужицу.

- Павловић, Б. (2019δ). Улога основношколске наставе музичке културе у процесу социјализације ученика. У: Б. Мандић и Ј. Атанасијевић (ур.), *Рођење у музици*, књ. III (стр. 241–252). Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Павловић, Б. и Цицковић Сарајлић, Д. (2014). Васпитне вредности основношколске наставе музичке културе у време глобализације. У: В. Милисављевић (ур.), *Наука и глобализација*, књ. 8, том 2/2 (стр. 1463–1474). Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву.
- Павловић, Б. и Цицковић Сарајлић, Д. (2016). Примена савремене информационо-комуникационе технологије у настави музичке културе. У: У. Мاستиловић (ур.), *Наука и евроинтеграције*, књ. 10, том 1 (стр. 401–412). Пале: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву.
- Продић, С. и Продић, В. (2016). *LikeХолизам: Зависност од друштвених мрежа? Да, и њо њосиоји*. Требиње: Епархија Захумско-херцеговачка.
- Рот, Н. (2010). *Психологија личности*. Београд: Завод за уџбенике.
- Стојановић, Г. (1996). *Настава музичке културе од 1. до 4. разреда основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Anonim. (2016). *Roditelji ne smiju zanemariti opasnosti interneta*. Preuzeto 4. februara 2024. sa: <https://www.glassrpske.com/lat/novosti/drustvo/Roditelji-ne-smiju-zanemariti-opasnosti-interneta/220650>
- Anonim. (2018). *Digitalna bezbednost dece*. Preuzeto 4. februara 2024. sa: <https://www.drugnijemeta.rs/digitalna-bezbednost-dece-kakve-opasnosti-vrebaju-na-internetu-i-kako-se-zastititi/>
- Gidens, E. (2007). *Sociologija*. Beograd: Ekonomski fakultet.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (1999). *Global Transformations, Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity.
- Ilić, M. (2020). *Didaktika*. Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci – Filozofski fakultet.
- Jeremić, B., Šimonji Cernjak, R., Markov, Z., & Pantić, J. (2015). The effects of methodical approach to vocal performance on the social-emotional competencies of the early school-age children. *Croatian Journal of Education*, 17(3), 151–185. <https://doi.org/10.15516/cje.v17i0.1125>
- Konvencija o pravima deteta*. (1989). Beograd: Unicef.
- Lažetić, G. i Mladenović, I. (2014). *Izgubljeni u virtuelnom svetu. Zavisnost od interneta i video-igara sa terapijskim priručnikom*. Beograd: Čigoja.
- Lukić, R. i Pečujlić, M. (ur.). (1982). *Sociološki leksikon*. Beograd: Savremena administracija.
- Nadrljanski, Đ. (2006). Informatička pismenost i informatizacija obrazovanja. *Informatologija*, 39 (4), 262–266.
- Potkonjak, N. i Šimlaša, P. (ur.). (1989). *Pedagoška enciklopedija* (tom 2). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Dragana J. CICOVIĆ SARAJLIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica

Faculty of Arts

Department of Musical Art

Kosovska Mitrovica (Serbia)

Anđelka M. KOVAČ

Educons University in Sremska Kamenica

Faculty of Education

Sremska Kamenica (Serbia)

Ester F. MILENTIJEVIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica

Faculty of Arts

Department of Fine Arts

Kosovska Mitrovica (Serbia)

The Role of Teaching Music in the Conditions of Computerization

Summary

Using analytical methods, the paper discusses the role of teaching the subject of Musical Culture in the conditions of computerization and digitalization. Providing a wide variety of opportunities such as research, learning and education, as well as the pleasure of entertainment and leisure, information and communication technology has become an integral part of the life of modern man. Teaching and learning are processes that are inevitably conditioned by the overall technical and technological development and societal progress. In modern education, computerization is considered one of the essential conditions for its successful implementation. Students are expected to use all available resources, and above all information, in the process of acquiring knowledge. As numerous scientific and research works point to the need and importance of using modern information technology in education, there are also those who warn of negative effects when using it. Namely, in search of information, students find themselves on the Internet and encounter unverified information, as well as contents that are inappropriate for their age. Likewise, it was observed that young people spend most of their free time on computers, mobile phones and tablets, which affects their social life and engagement in physical activities. As a result of long-term and excessive use of these devices, health problems such as eye fatigue, poor concentration, headaches, and neck pain are occurring more frequently. In addition, the dependence on social networks, the social withdrawal and isolation of young people, and the increasingly pronounced alienation they experience should also be pointed out. Therefore, in the process of education and upbringing, it is necessary to use available pedagogical knowledge and experience to overcome these phenomena, which undoubtedly represent a social problem. In this sense, the goal of this work was to

determine how the teaching of musical culture can contribute to the proper social education of students under the conditions of computerization. It is undeniable that the teaching of musical culture contributes to the overall development of each individual and to the social and collective growth. When properly used, musical contents and activities such as: singing, performing musical games, listening to music or playing children's musical instruments, which are usually performed in a group, represent a significant pedagogical opportunity for the development of social skills in students. In the conditions of general digitalization and computerization, this is a value that should be paid special attention to.

Keywords: computerization; music teaching; sociability; students.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).